

UCHWAŁA NR
RADY MIASTA CHEŁM

z dnia 2025 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm
na lata 2026 - 2028**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153), art. 12 pkt 11, art. 92 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2025 r. poz.1684) w związku z art. 176 pkt 1 i art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2026 - 2028, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Chełm.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2026 - 2028

Spis treści

I. Wstęp	4
II. Podstawy prawne programu oraz zadania administracji samorządowej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	5
2.1 . Podstawy prawne programu	5
2.2 . Zadania gminy	5
2.3. Zadania powiatu	6
2.4. Perspektywa wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w świetle Strategii rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2020 (z perspektywą do 2035 r.)	8
III. Adresaci programu	8
IV. Termin realizacji	9
V. Źródła finansowania	9
VI. Realizatorzy programu	9
VII. Część diagnostyczna programu	9
7.1. Diagnoza sytuacji rodzin na terenie miasta Chełm	9
7.2. Praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej	14
VIII. Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej	17
IX. System pieczy zastępczej na terenie miasta Chełm	18
9.1. Instytucjonalna piecza zastępcza	18
9.2. Rodzinna piecza zastępcza	21
9.3. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej	23
9.4. Finansowanie rodzinnej pieczy zastępczej	24
9.5. Ocena sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka	26
9.6. Pomoc dla usamodzielnianych	27
X. Kluczowe wnioski z diagnozy oraz Analiza SWOT w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	29

XI. Część planistyczna programu

11.1. Cel główny Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2026 – 2028.....32

11.2.Cele szczegółowe32

XII. Oczekiwane efekty.....37

XIII. Monitoring37

I. Wstęp

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49), zwanej dalej ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3 - letnich gminnych programów wspierania rodziny, natomiast zgodnie z art. 180 pkt 1 ww. ustawy do zadań własnych powiatu należy opracowywanie i realizacja 3 - letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Miasto Chełm jest miastem na prawach powiatu, w związku z tym został opracowany program łączący zadania realizowane przez gminę oraz powiat. Z niniejszego programu Prezydent Miasta Chełm sporządza coroczne sprawozdanie, które przedstawia Radzie Miasta Chełm, zgodnie z harmonogramem pracy Rady Miasta.

Program uwzględnia również obowiązujące od dnia 01.02.2023 r. brzmienie art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a mianowicie konieczność zawarcia planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, planu ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Założenia Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2026 – 2028, podobnie jak programu realizowanego w latach poprzednich, są spójne z wytycznymi Strategii rozwiązywania problemów społecznych Miasta Chełm na lata 2022 - 2026, a w szczególności cele strategiczne zawarte w Rozdziale: Polityka prorodzinna tj.: Cel nr 1. Kontynuacja działań wspierających rodziny w sferze świadczeń finansowych, Cel nr 2. Rozwój interdyscyplinarnych form wsparcia rodziny i dziecka, Cel nr 3. Rozwój partnerstwa lokalnego w zakresie wsparcia rodziny i rozwiązywania najtrudniejszych problemów rodzin oraz Cel nr 4. Kampanie społeczne i informacyjne promujące rodzicielstwo zastępcze.

Niniejszy program jest również skoordynowany z założeniami Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2025 - 2026 w Obszarze I: Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci. Obszar ten obejmuje problematykę dotyczącą m.in. niewydolności rodzin w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, przede wszystkim

zaoferowanie rodzinom biologicznym jak najszerszego wsparcia mającego na celu poprawę ich potencjału wychowawczego poprzez dostęp do usług realizowanych w środowisku lokalnym, pomoc w opiece i wychowaniu dziecka oraz pracę z rodziną. W ww. obszarze uwzględniono również potrzebę intensyfikacji działań gwarantujących zmianę struktury pieczy zastępczej poprzez ograniczenie jej form instytucjonalnych na rzecz form rodzinnych.

II. Podstawy prawne programu oraz zadania administracji samorządowej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

2.1. Podstawy prawne programu

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214 z późn. zm),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809 z późn. zm.),
- Konwencja o Prawach Dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 z późn. zm.).

2.2. Zadania gminy

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3 - letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa;
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:

- a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
- b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 przedmiotowej ustawy, ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo - wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo - terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie, zgodnie ze wzorami udostępnionymi drogą elektroniczną przez ministra właściwego do spraw rodziny, sprawozdań rzeczowo - finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

2.3. Zadania powiatu

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3 - letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- 2) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych;
- 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo - terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;

- 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo - wychowawczej typu rodzinnego;
- 7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
- a) grup wsparcia,
 - b) specjalistycznego poradnictwa;
- 8) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- 9) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
- 10) wprowadzanie danych do rejestru, o którym mowa w art. 38d ust. 1, ich aktualizacja i usuwanie;
- 11) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej albo centrum usług społecznych dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
- 12) finansowanie:
- a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo - wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo - terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
 - b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo - wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne,
 - c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo - wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego;
- 13) sporządzanie, zgodnie ze wzorami udostępnionymi drogą elektroniczną przez ministra właściwego do spraw rodziny, sprawozdań rzeczowo - finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie

w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3;

14) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o której mowa w art. 193 ust. 8.

2.4.

Perspektywa wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w świetle Strategii rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)

Wprowadzona Uchwałą Nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) jest dokumentem o charakterze strategicznym. Wskazuje problem adekwatności wsparcia dla dzieci pozbawionych opieki rodziców jako nierozłączne ogniwo szeroko pojętej polityki społecznej, w tym polityki prorodzinnej, uznając system wsparcia tej grupy dzieci, opiera się na rodzinnej pieczy zastępczej i instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz podkreślając, iż najbardziej pożądanym i podstawowym elementem systemu wsparcia dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych są rodziny zastępcze.

Tym samym zapisy dokumentu honorują prawo do życia w rodzinie jako jedno z najważniejszych i podstawowych praw dziecka, stąd najbardziej pożądanym stanem jest, aby dzieci nie musiały korzystać z systemu pieczy zastępczej, a jeżeli już korzystają, to najlepiej z pieczy o charakterze rodzinnym.

Wobec powyższego dokumenty o charakterze lokalnym winny korespondować treściowo z zapisami strategicznymi oraz uwzględniać cele i zadania zawierające komponenty zbieżne.

III. Adresaci programu

Adresatami Programu są:

- rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej,
- rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka,
- wychowankowie oraz pracownicy placówek opiekuńczo – wychowawczych,
- osoby usamodzielniające się,
- asystenci rodziny, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej,
- pracownicy jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

- społeczność lokalna jako odbiorcy działań promocyjnych i kampanii.

IV. Termin realizacji

Program realizowany będzie w latach 2026 – 2028

V. Źródła finansowania

Zadania zawarte w Programie finansowane będą z następujących źródeł:

- środki z budżetu Miasta Chełm,
- środki z budżetu państwa,
- środki unijne,
- inne.

VI. Realizatorzy Programu

Podmioty realizujące Program:

- Urząd Miasta Chełm,
- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie,
- Dom Małych Dzieci w Chełmie,
- Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie w Chełmie,
- Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie Nr 2 w Chełmie.

VII. Część diagnostyczna programu

7.1. Diagnoza sytuacji rodzin na terenie miasta Chełm

Jednostką realizującą większość zadań z zakresu polityki społecznej, w tym prorodzinnej oraz dokonującą w ramach zadań statutowych analiz w przedmiocie sytuacji rodzin na terenie miasta Chełm jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie. Głównym celem działalności MOPR w Chełmie jest umożliwienie rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać za pomocą własnych zasobów i możliwości.

Diagnozy sytuacji rodzin na terenie miasta Chełm dokonano na podstawie danych demograficznych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie oraz placówek opiekuńczo – wychowawczych funkcjonujących na terenie miasta Chełm.

Tabela nr 1. Powody trudnej sytuacji życiowej rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2022 - 2024 roku

Powody trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin ogółem		
	2022	2023	2024
ubóstwo	714	671	628
bezdomność	48	44	39
potrzeba ochrony macierzyństwa	53	47	48
w tym: wielodzietność	34	34	35
bezrobocie	541	500	466
niepełnosprawność	425	455	424
długotrwała lub ciężka choroba	735	719	706
bezzadność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych - ogółem	237	232	217
w tym: rodziny niepełne	197	195	166
w tym: rodziny wielodzietne	76	75	83
przemoc w rodzinie	5	5	5
alkoholizm	53	52	75
narkomania	3	5	5
trudności z przystosowaniem do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	24	25	39

Źródło: Opracowanie na podstawie OZPS Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2022-2024

Powyższe dane obrazują najczęściej występujące powody trudnej sytuacji życiowej rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w wymienionych latach. Z oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2024 wynika, że ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało ogółem 1 436 rodzin, które liczyły 2889 osób.

Trudności rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych najczęściej są skorelowane z innymi problemami. W rodzinach wymagających wsparcia często występują także ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, przemoc, bezzadność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym w rodzinach niepełnych i wielodzietnych oraz w rodzinach z uzależnieniami.

Szczególną formą wsparcia dla rodzin jest udzielenie im pomocy w formie asystenta rodziny, który przydzielany jest rodzinom na wniosek pracownika socjalnego, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego i dokonaniu analizy sytuacji rodziny. Poza sytuacjami wynikającymi z orzeczeń Sądu rozpoczęcie współpracy asystenta jest warunkowane zgodą rodziny lub opiekuna prawnego dziecka.

Współpraca asystenta z rodziną polega w szczególności na:

- 1) udzielaniu pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego;
- 2) udzielaniu pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych;
- 3) udzielaniu pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych i wychowawczych z dziećmi;
- 4) wspieraniu aktywności społecznej rodzin;
- 5) motywowaniu członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych;
- 6) udzielaniu pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej;
- 7) udzielaniu wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
- 8) podejmowaniu działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin.

Każdy asystent rodziny pracuje z rodziną na podstawie planu opracowanego wspólnie z członkami rodziny i z pracownikiem socjalnym. Przedmiotowy plan, oprócz określenia celu głównego jakim jest poprawa funkcjonowania rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, zawiera również cele szczegółowe dostosowane do potrzeb danej rodziny oraz działania dzięki którym powyższe cele mają zostać osiągnięte.

W ramach działań podejmowanych na rzecz rodziny, asystenci rodziny współpracują z pracownikami socjalnymi w zakresie przekazywania informacji w trudnych obszarach pracy z rodziną. Natomiast w sytuacjach nagłych, szczególnie gdy zagrożone jest dobro dziecka, asystenci współpracują również z odpowiednimi służbami tj. policja, sąd oraz Kuratorska Służba Sądowa.

W przypadku umieszczenia dziecka poza rodziną biologiczną asystenci rodziny współpracują również z placówkami opiekuńczo - wychowawczymi, w których umieszczone są dzieci z rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny. Współpraca ta polega na opracowaniu i realizacji planów pomocy dzieciom przebywającym w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Ponadto, nie rzadziej niż co pół roku, asystenci rodziny dokonują okresowej oceny sytuacji rodziny podczas, której omawiana jest aktualna sytuacja rodzin oraz trudności napotymane w pracy z nią, a także propozycje ich rozwiązania. Liczba rodzin z którymi współpracuje asystent rodziny jest określona ustawą i wynosi maksymalnie 15 rodzin. Asystenci rodziny w 2024 roku odbywali wizyty w środowisku co najmniej 2 razy w tygodniu w różnych porach dnia. W szczególnie uzasadnionych przypadkach częstotliwość tych wizyt wzrastała do 4 – 5 tygodniowo. W razie potrzeby kontakty z rodzinami odbywały się telefonicznie lub naprzemiennie z kuratorami oraz pracownikami socjalnymi. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie w 2024 roku zatrudniał czterech asystentów rodziny.

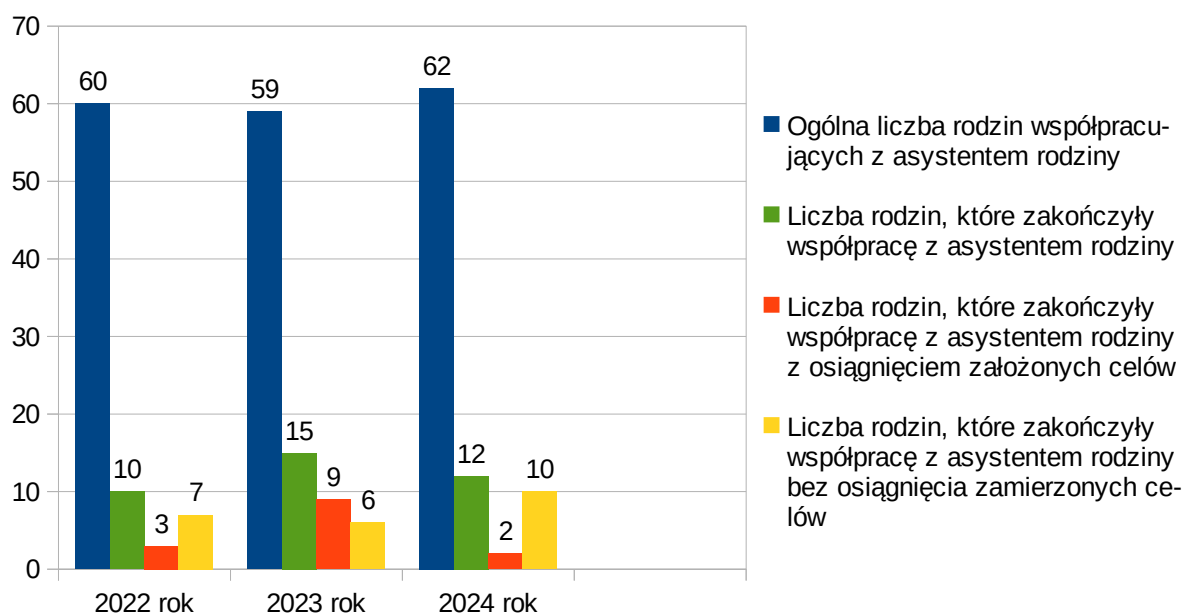
W latach 2022 - 2024 wsparciem asystenta rodziny objętych zostało łącznie 181 rodzin, w których wychowywało się 397 dzieci, z czego:

- 1) w 2022 roku – 60 rodzin, w których wychowywało się 137 dzieci;
- 2) w 2023 roku – 59 rodzin, w których wychowywało się 125 dzieci;
- 3) w 2024 roku – 62 rodziny, w których wychowywało się 135 dzieci;

W wyniku okresowej oceny sytuacji rodziny współpracę z asystentem rodziny w 2024 roku zakończyło 12 rodzin. Powodami zakończenia powyższej współpracy były:

- 1) osiągnięcie założonych celów - 2 rodziny;
- 2) brak współpracy z asystentem – 3 rodziny;
- 3) zmiana miejsca zamieszkania – 5 rodzin;
- 4) rezygnacja rodziny ze wsparcia asystenta – 2 rodziny.

Wykres nr 1. Liczba rodzin współpracujących z asystentem rodziny do liczby rodzin, które zakończyły współpracę z asystentem rodziny.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2022 - 2024

Biorąc pod uwagę liczbę rodzin pozostających we współpracy z asystentem rodziny, liczba działań, kontaktów oraz ścisłej współpracy liczba rodzin, które zakończyły współpracę z asystentem rodziny kształtuje się na niskim poziomie. W roku 2024 współpracę z asystentem zakończyły 2 rodziny. Należy również zaznaczyć, iż w grupie rodzin, które zakończyły współpracę z asystentem rodziny bez osiągnięcia zamierzonych celów znajdują się rodziny, które zmieniły miejsce zamieszkania i osiedliły się poza terenem Miasta Chełm.

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych mogą otrzymać wsparcie w postaci objęcia dziecka opieką i wychowywaniem w placówce wsparcia dziennego w formie świetlicy środowiskowej, która jest jednym z wielu narzędzi pozostających w dyspozycji pracowników do monitorowania rodzin oraz dzieci nie tylko w warunkach domowych.

Świetlica Środowiskowa działa przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Chełmie i jest placówką wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, utworzoną w ramach projektu „Bliżej rodziny”, realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020. Oś Priorytetowa: 11 Włączenie społeczne. Działanie: 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne. Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W ramach pracy placówki realizowana jest doraźna pomoc dla uczestników, a także dla rodziców i opiekunów. Uczestnicy objęci są wsparciem w zakresie pomocy w nauce i wyrównywaniu braków edukacyjnych. Jak również objęci są stałą opieką pedagoga, a także psychologa. Kadra Świetlicy Środowiskowej jest przeszkolona do pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną.

W ramach profilaktyki realizowane są programy w zakresie zajęć o charakterze socjoterapeutycznym, przeciwdziałania uzależnieniom, zapobiegania wykluczeniu społecznemu. Świetlica Środowiskowa działa na rzecz mieszkańców Miasta Chełm, a jej siedziba znajduje się przy ul. Kopernika 25a i 25b w Chełmie. Placówka dysponuje 30 miejscami w systemie rotacyjnym, a pobyt w niej jest nieodpłatny i dobrowolny. Placówka czynna jest w godzinach od 9.00 do 17.00, od poniedziałku do piątku, w dni robocze, w okresie ferii zimowych i wakacji w godzinach 8.00 do 16.00.

W 2024 roku placówka finansowana była w całości ze środków Miasta Chełm. W 2024 roku z usług Świetlicy Środowiskowej, skorzystało 45 dzieci, w 2023 roku 46 dzieci, natomiast w 2022 roku 56 dzieci.

7.2. Praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych

Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny wpływa na życie dziecka oraz całej rodziny prowadząc do zaburzeń w rozwoju fizycznym, intelektualnym, moralnym i osobowościowym, a zarazem do nasilającego się zjawiska demoralizacji i w następstwie do przestępczości dzieci i młodzieży.

Polityka społeczna państwa wskazuje na potrzebę systemowych rozwiązań w zakresie wsparcia rodziny, wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej mieszczących się w formule zintegrowanych i interdyscyplinarnych działań.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej to zespół planowanych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych prowadzona jest w formie:

- 1) konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- 2) terapii i mediacji;
- 3) usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych;
- 4) pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;

5) organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych dalej „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”.

Miasto Chełm realizuje zadania na rzecz osób i rodzin pozostających w różnego rodzaju kryzysach. W strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie w Wydziale Pracy Socjalnej i Interwencji Kryzysowej funkcjonuje Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Pracownicy zatrudnieni w Ośrodku udzielają wsparcia psychologiczno - pedagogicznego mieszkańcom miasta w zależności od indywidualnej sytuacji kryzysowej. Prowadzą również grupowe warsztaty kompetencji rodzicielskich dla rodziców biologicznych oraz zastępczych, a także indywidualne warsztaty dla osób doświadczających przemocy i grupowe warsztaty Kompetencji Społecznych. Ośrodek dysponuje 5 całodobowymi miejscami interwencyjnymi. W 2024 roku udzielono schronienia 11 rodzinom. W okresie od listopada do grudnia 2024 roku pomocy psychologicznej udzielał psycholog. Ze wsparcia skorzystało 14 osób, w tym jedno dziecko. Do systematycznej terapii psychologicznej skierowano 3 osoby dorosłe oraz jedno dziecko.

W **2024** roku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie rodzinom mającym trudności w wypełnianiu swoich funkcji udzielił łącznie 1617 porad specjalistycznych, w tym:

- 1) 1516 porad pedagogicznych;
- 2) 101 porad psychologicznych.

Natomiast w **2023** roku zostało udzielonych 1459 porad specjalistycznych, w tym:

- 1) 1256 porad pedagogicznych;
- 2) 203 porad psychologicznych.

Ponadto w **2022** roku zostało udzielonych 1536 porad specjalistycznych, w tym:

- 1) 1081 porad pedagogicznych;
- 2) 131 porad psychologicznych;
- 3) 176 porad prawnych;
- 4) 148 porad socjoterapeutycznych.

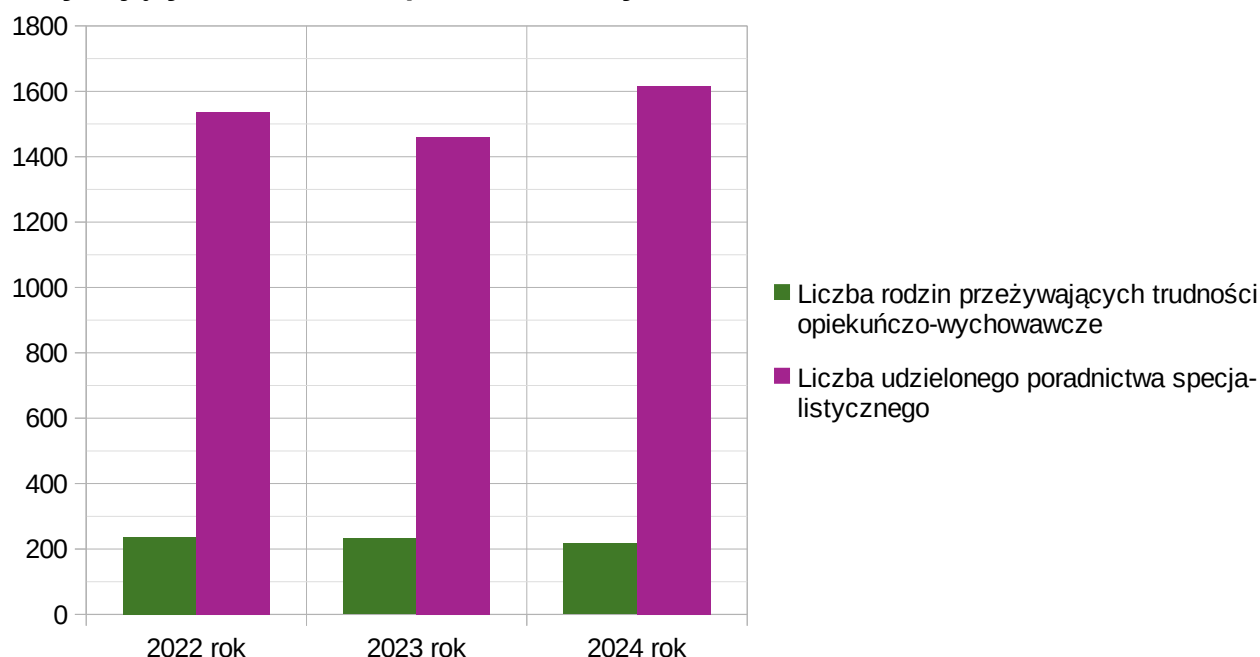
W zakres bezpośrednich działań w rodzinach wchodziły m.in.:

- 1) bezpośrednie kontakty z dziećmi i rodziną, głównie w środowisku domowym, polegające na słuchaniu wypowiedzi członków rodziny, budowanie relacji opartej na zaufaniu, obserwacji i analizie uzyskanych informacji;
- 2) wzmacnianie roli i funkcji opiekuńczo - wychowawczych;
- 3) rozwijanie umiejętności opiekuńczo - wychowawczych;

- 4) pomoc doraźna tj.: pisanie podań, pism, próśb, pomocy w załatwianiu spraw urzędowych;
- 5) pomoc długofalową:
- a) stworzenie warunków do rozwoju zainteresowań;
 - b) organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego;
 - c) zapewnienie stałej pomocy w rozwiązywaniu trudności wychowawczych;
 - d) udzielanie porad w sprawach życiowych związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, zarządzaniem budżetem domowym, pielęgnacją i zdrowotnymi potrzebami dziecka;
 - e) udzielanie porad w sprawach związanych z przemocą, uzależnieniami, radzeniem sobie w trudnych sytuacjach życiowych.

Należy zaznaczyć, iż rodziny mogły korzystać z porad z różnych form wsparcia jednocześnie.

Wykres nr 2. Liczba udzielonego poradnictwa specjalistycznego do ogółu rodzin przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2022 - 2024

Z powyższego wykresu wynika, że zauważalny jest wzrost zainteresowania poradnictwem specjalistycznym na tle liczby rodzin przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze. Należy przypuszczać, że zainteresowanie jest wynikiem kampanii promocyjnych, a tym samym wzrostem świadomości możliwości skorzystania z tego typu usług.

VIII. Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej

Biorąc pod uwagę ogólną tendencję społeczną i wprowadzany systematycznie do szeroko pojętej polityki społecznej proces deinstytucjonalizacji czyli rozumiany w pieczy zastępczej jako proces odchodzenia od opieki instytucjonalnej (w placówkach opiekuńczo - wychowawczych) na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej nie sposób pominąć jej genezy w programie. Celem jej jest, aby większość dzieci wychowywała się w środowisku zbliżonym do rodzinnego, a instytucje miały odgrywać rolę uzupełniającą i wspomagającą. Wiąże się ona z promocją rodzinnych form opieki oraz tworzeniem systemów wsparcia dla rodzin, w tym poprzez zwiększanie świadczeń i podnoszenie wynagrodzeń dla opiekunów oraz holistyczną współpracę wszystkich jednostek organizacyjnych działających na rzecz rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Preambuła do Konwencji o Prawach Dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w 1989 r. wskazuje, że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

UNICEF określa deinstytucjonalizację jako „całość procesu planowania transformacji i zmniejszania rozmiaru zakładów stacjonarnych lub ich likwidacji przy jednoczesnym zapewnieniu innego rodzaju różnorodnych usług opieki nad dziećmi bazujących na standardach wynikających z praw człowieka i zorientowanych na rezultaty”. W listopadzie 2012 roku Europejska Grupa Ekspertów opracowała dokument „Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności”. Komisja Europejska wskazuje, że deinstytucjonalizacja powinna być rozumiana nie tyle jako dążenie do zamknięcia zakładów opieki, ale jako proces rozwoju usług opiekuńczych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności, który miałby umożliwić pozostawanie przez osobę potrzebującą pomocy jak najdłużej w swoim środowisku zamieszkania.

W czerwcu 2022 roku Rada Ministrów przyjęła dokument pod nazwą „Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)”. Proces tworzenia tego dokumentu rozpoczął się w 2012 roku w związku z opracowaniem ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących deinstytucjonalizacji. W Strategii Rozwoju Usług Społecznych wskazano, że usługi społeczne, zgodnie z najnowszymi badaniami naukowymi i wytycznymi UE w tym zakresie, powinny być organizowane w sposób, który zapewni najbardziej przyjazne i optymalne warunki realizacji potrzeb osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Stąd też przyjmuje się, że usługi społeczne

w przyszłości powinny mieć charakter bardziej zdeinstytucjonalizowany, co oznacza rozwój usług środowiskowych w miejscu zamieszkania. Zakłada to również Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2025 – 2026 na podstawie, którego podejmowane są działania przez Miasto Chełm w przedmiotowej sprawie.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, obowiązująca od 2012 roku, nie podaje definicji terminu deinstytucjonalizacja. Najczęściej przyjmuje się, że jest to proces przejścia od opieki instytucjonalnej do rodzinnych form pieczy zastępczej.

Deinstytucjonalizacja na terenie miasta Chełm w kontekście pieczy zastępczej oznacza priorytetowe traktowanie rodzinnych form opieki (takich jak rodziny zastępcze, spokrewnione, niezawodowe i zawodowe) nad pieczą instytucjonalną, aby zapewnić dzieciom wychowanie w rodzinie, a nie w placówce. Miasto stara się wspierać rodziny biologiczne w taki sposób, aby dzieci mogły w nich pozostać, a piecza zastępcza jest ostatecznością stosowaną, gdy inne formy pomocy zawiodą.

Ostateczna decyzja o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej jest podejmowana przez sąd, ale opiera się na wcześniejszym wykorzystaniu wszelkich możliwych form wsparcia rodziny w środowisku.

IX. System pieczy zastępczej na terenie miasta Chełm

9.1. Instytucjonalna piecza zastępcza

Umieszczenie dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej jest rozwiązaniem ostatecznym, stosowanym jedynie w sytuacjach skrajnych, gdy dobro i bezpieczeństwo dziecka jest zagrożone. Misją instytucjonalnej pieczy zastępczej jest zapewnienie dzieciom pozbawionym opieki rodziców biologicznych warunków zbliżonych do domowych, umożliwienie im prawidłowego rozwoju, wsparcie w procesie adaptacji i przygotowanie do samodzielnego życia w społeczeństwie. Główne cele to:

- ochrona dobra dziecka,
- wspieranie rozwoju poprzez realizację potrzeb fizycznych i psychicznych, przy jednoczesnym kompensowaniu dziecku osieroconemu (osamotnionemu) deficytu naturalnych, trwałych i stabilnych więzi emocjonalno – społecznych,
- podtrzymywanie kontaktu z rodziną biologiczną (jeśli to możliwe),
- dążenie do jak najszybszego umieszczenia dziecka w środowisku rodzinnym (macierzystym/ zastępczym/ adopcyjnym),

- wspieranie procesu usamodzielnienia.

Zgodnie z art. 180 pkt 2 ww. ustawy zadaniem własnym powiatu jest zapewnienie dzieciom opieki zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Placówkę opiekuńczo - wychowawczą, w myśl art. 93 ustawy, prowadzi powiat lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania.

Na terenie Miasta Chełm instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest przez trzy placówki opiekuńczo – wychowawcze typu socjalizacyjnego z miejscami interwencyjnymi :

- 1) Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie w Chełmie (ChCPDiR) - liczba miejsc 14 (12 miejsc – socjalizacyjnych, 2 miejsca – interwencyjne);
- 2) Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie Nr 2 w Chełmie (ChCPDiR Nr 2) - liczba miejsc 14 (12 miejsc – socjalizacyjnych, 2 miejsca – interwencyjne);
- 3) Dom Małych Dzieci w Chełmie (DMD) – liczba miejsc 14 (7 miejsc – socjalizacyjnych, 7 miejsc – interwencyjnych).

Działania instytucji mają na celu zastąpienie i kompensowanie funkcji środowiska rodzinnego, które nie są właściwie realizowane w określonym czasie i zakresie przez rodzinę biologiczną. Obejmują zapewnienie dziecku całodobowej opieki i wychowania oraz zaspokojenie jego niezbędnych potrzeb, w szczególności emocjonalnych, rozwojowych, zdrowotnych, bytowych, społecznych i religijnych, w oparciu o poszanowanie godności i praw dziecka, z naciskiem na dobro wychowanków jako wartość nadrzędną.

Dla zdiagnozowania potrzeby funkcjonowania placówek opiekuńczo – wychowawczych w Mieście Chełm przedstawiona została poniżej tabela przedstawiająca rotację wychowanków objętych instytucjonalną pieczą zastępczą w poszczególnych latach.

Tabela nr 2. Rotacja wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej

	2022 rok	2023 rok	2024 rok
Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej w ciągu całego roku	72	62	63
Liczba dzieci przyjętych do placówki w danym roku	34	21	18
Liczba dzieci, które powróciły do rodziny naturalnej	18	7	6
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej	6	3	7
Liczba dzieci przysposobionych	0	0	0
Liczba usamodzielnionych wychowanków	3	0	4
Liczba wychowanków przeniesionych do innej placówki	1	4	4
Inne	0	2	0
Łączna liczba dzieci, które opuściły instytucjonalną pieczę zastępczą w danym roku kalendarzowym	27	17	20
Stan dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej na koniec okresu sprawozdawczego	41	45	43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy dokumentów znajdujących się w ChCPDiR, ChCPDiR Nr 2 i DMD za lata 2022 – 2024.

Z powyższych danych wynika, że pomimo dobrze funkcjonującego systemu wsparcia rodziny w dalszym ciągu istnieje zapotrzebowanie na instytucjonalną formę opieki nad dzieckiem. Należy zwrócić uwagę na obserwowany w ostatnich latach wzrost przyjęć do placówek dzieci z licznymi rozległymi zaburzeniami, deficytami i niepełnosprawnościami sprzężonymi. Obecnie zdecydowaną większość wychowanków POW stanowią dzieci z dysfunkcjami psychofizycznymi. Oznacza to, że zachodzi pilna potrzeba zapewnienia opieki instytucjonalnej dzieciom starszym oraz o szczególnych potrzebach rozwojowych (dzieci z niepełnosprawnością, deficytami zdrowotnymi,

zaburzeniami psychicznymi, zaburzeniami adaptacyjnymi). Dzieci te wymagają innej pomocy niż dzieci zdrowe, tj. szczególnych oddziaływań wychowawczych, terapeutycznych oraz specjalistycznej opieki medycznej. Również liczne zachowania o charakterze demoralizacji czy przestępczości, przejawiane przez dzieci pochodzące ze środowisk trudnych, zniechęcają rodziców zastępczych do podjęcia nad nimi opieki. Szczególnie dotkliwy jest brak rodzin zawodowych pełniących funkcje pogotowia rodzinnego i rodzin specjalistycznych dedykowanych dla dzieci ze szczególnymi potrzebami rozwojowymi. Deficyt ten czyni placówki opiekuńczo - wychowawcze w wielu sytuacjach podstawową i niezastąpioną formą pieczy zastępczej, zwłaszcza dla ww. grup dzieci i młodzieży.

9.2. Rodzinna piecza zastępcza

Zarządzeniem Prezydenta Miasta Chełm Nr 285/11 z dnia 12 października 2011 roku, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie realizuje zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej do których należy m.in. zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo - wychowawczych. Rolą pieczy zastępczej jest praca z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe - dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka-zapewnienie mu opieki i wychowania w środowisku zastępczym.

Do form rodzinnej pieczy zastępczej należą:

1) rodzina zastępcza:

a) spokrewniona,

b) niezawodowa,

c) zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;

2) rodzinny dom dziecka (forma rodziny zastępczej zawodowej, w której przebywa co najmniej 6 dzieci).

Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka, na ich wniosek, mogą być wspierane przez rodziny pomocowe.

Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą osoby będące wstępnymi (dziadkowie) lub rodzeństwem dziecka.

Rodzinę zastępczą niezawodową tworzą osoby spokrewnione ale niebędące wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. Najczęściej jest to wujostwo, rzadziej osoby niespokrewnione z dzieckiem.

Rodzinę zastępczą zawodową tworzy się z rodziny zastępczej niezawodowej, która posiada odpowiednie kwalifikacje oraz co najmniej 3 - letnie doświadczenie jako rodzina zastępcza.

W 2024 roku rodzinną pieczę zastępczą sprawowało ogółem 74 rodzin, w tym:

- 51 rodzin zastępczych spokrewnionych;
- 21 rodzin zastępczych niezawodowych;
- 1 rodzina zastępcza zawodowa;
- 1 rodzinny dom dziecka.

Rodzinna piecza zastępcza zapewniała opiekę dla 120 dzieci, w tym:

- 70 dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych;
- 38 dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych;
- 4 dzieci w rodzinach zawodowych;
- 8 dzieci w rodzinnym domu dziecka.

Tabela nr 3. Liczba rodzin zastępczych oraz liczba umieszczonych w nich dzieci

Rok	Rodziny zastępcze spokrewnione		Rodziny zastępcze niezawodowe		Rodziny zastępcze zawodowe		Rodzinny Dom Dziecka		Liczba rodzin zastępczych ogółem	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych ogółem
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba RDD	Liczba dzieci		
2022	52	76	28	39	0	0	2	17	82	132
2023	56	82	26	39	0	2	2	13	84	134
2024	51	70	21	38	4	1	1	8	74	120

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2022-2024

Z powyższych danych wynika, iż spośród wszystkich rodzin najliczniejszą grupę stanowią rodziny zastępcze spokrewnione, a następnie rodziny zastępcze niezawodowe. Taki stan spowodowany jest tym, iż najczęściej opiekę nad dzieckiem, któremu rodzice biologiczni nie są w stanie zapewnić odpowiedniej opieki, przejmują inni członkowie rodziny. Najczęściej są to dziadkowie, którzy stają się rodziną zastępczą spokrewnioną, bądź też wujostwo tworząc w ten sposób dla dziecka rodzinę zastępczą niezawodową. Najmniejszą grupę stanowią rodziny zastępcze zawodowe, które tworzą wyłącznie osoby niespokrewnione z dzieckiem. Rodziny zastępcze niezawodowe utworzone z osób niespokrewnionych z dzieckiem oraz rodziny zastępcze zawodowe występują nielicznie,

gdyż wymaga od osób je tworzących wielkiego poświęcenia, altruizmu i chęci niesienia pomocy dzieciom, z którymi nie łączy ich żadna więź. Jednak dla dzieci, które nie mają własnych rodzin mogących zapewnić im opiekę, rodziny zastępcze niezawodowe i rodziny zastępcze zawodowe to jedyna szansa na prawdziwy dom, dlatego też szczególny nacisk kładzie się na pozyskanie jak największej liczby kandydatów do pełnienia tych właśnie form pieczy zastępczej.

Systematyczne, szerokopasmowe działania edukacyjno - promocyjne w 2024 roku (oraz w latach ubiegłych) przyniosły efekt w postaci utworzenia 4 nowych rodzin zastępczych, w których na podstawie postanowień sądu umieszczono 11 dzieci. Władza rodzicielska została odebrana 4 rodzinom, 9 dzieci zostało umieszczonych w pieczy zastępczej, 1 rodzina odzyskała 2 dzieci oraz 2 dzieci zostało przysposobionych.

Szczególną formą rodzinnej pieczy zastępczej są rodzinne domy dziecka. Są to placówki sprawujące opiekę nad dziećmi pozbawionymi właściwej pieczy ze strony rodzin naturalnych i tworzy się je przekształcając rodziny zastępcze zawodowe i niezawodowe, które spełniają odpowiednie kryteria. Prowadzącemu rodzinny dom dziecka za sprawowanie pieczy zastępczej nad dziećmi przysługuje wynagrodzenie na podstawie umowy o świadczenie usług zawartej ze starostą. W rodzinnym domu dziecka, w tym samym czasie, może łącznie przebywać nawet 8 dzieci.

Miasto Chełm prowadzi Rodzinny Dom Dziecka, w którym przebywa 8 dzieci, w tym 5 z terenu miasta Chełm, 2 dzieci z Miasta Gdańsk oraz 1 dziecko z Powiatu Słupskiego.

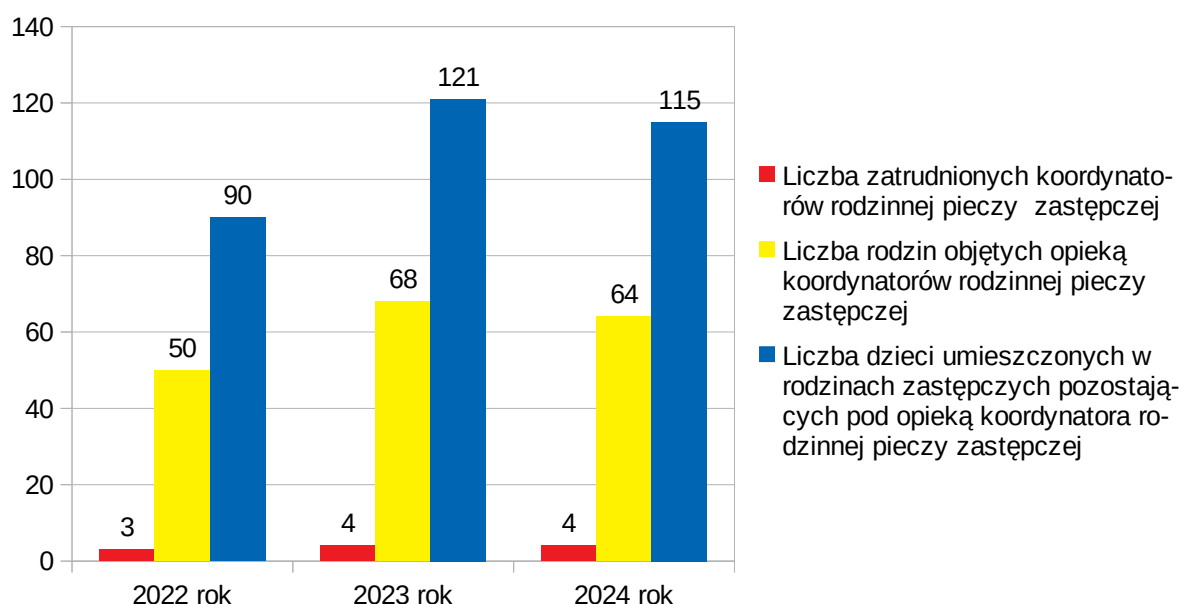
9.3. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej

Każda rodzina oraz prowadzący rodzinny dom dziecka może na swój wniosek zostać objęta opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej do zadań, którego należą w szczególności:

- 1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- 2) pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- 3) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- 4) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej.

Oprócz powyższych działań koordynator rodzinnej pieczy zastępczej przygotowuje plan pomocy dziecku oraz przekazuje do ośrodków adopcyjnych informacje o małoletnich z uregulowaną sytuacją prawną. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej pod swoją opieką nie może mieć więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. W 2024 roku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie zatrudniał 4 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, pod opieką których znajdowały się 64 rodziny wychowujące 115 dzieci.

Wykres nr 3. Liczba rodzin objętych wsparciem koordynatorów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2023 - 2024

Z powyższego wykresu wynika, iż ogólna liczba rodzin zastępczych na przestrzeni lat 2023 – 2024 utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Z uwagi na wzrost liczby rodzin zastępczych na przestrzeni 2023 – 2024 roku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie dodatkowo zatrudnił jednego koordynatora, zgodnie z wymogami ustawowymi.

9.4. Finansowanie rodzinnej pieczy zastępczej

Każda rodzina zastępcza oraz prowadzący rodzinny dom dziecka otrzymują pomoc finansową na utrzymanie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej.

Ogólna wartość udzielonego wsparcia w poszczególnych latach objętych badaniem wynosiła:

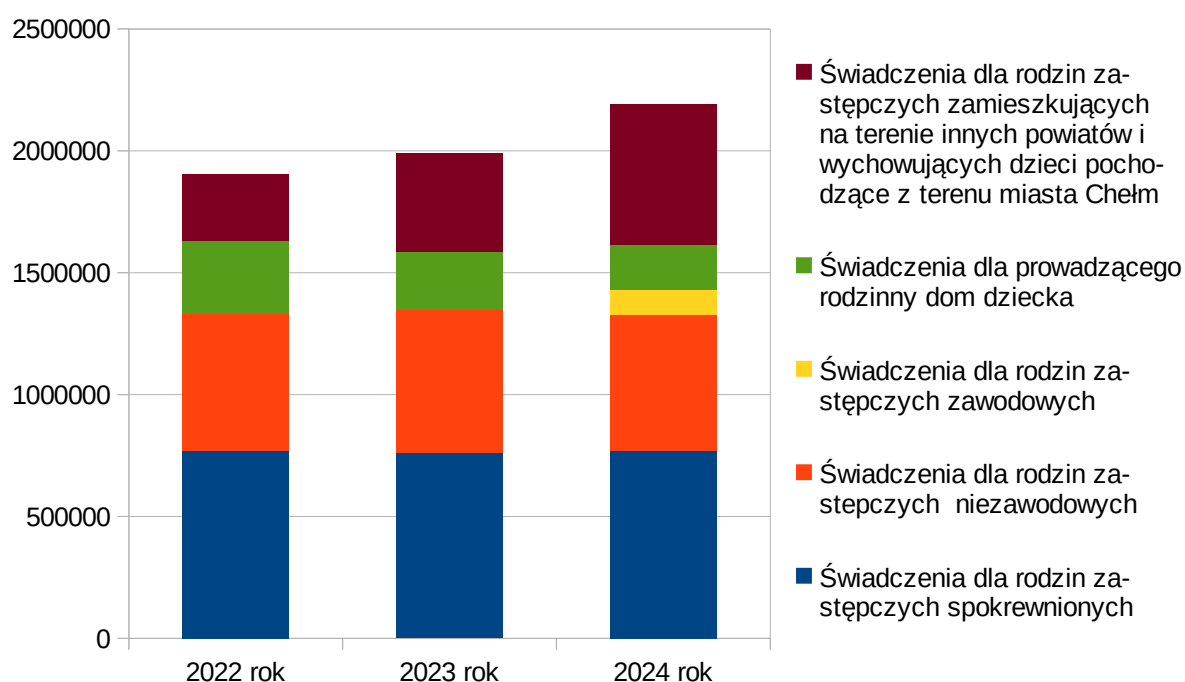
1) w 2022 roku – 1 376 803,92 zł na pokrycie kosztów utrzymania dzieci na terenie miasta Chełm, w tym 271 505,92 zł na pokrycie kosztów utrzymania dzieci pochodzących

z terenu miasta Chełm, a umieszczonych na terenie innych powiatów na podstawie porozumień,

2) w 2023 roku – 1 586 070,17 zł na pokrycie kosztów utrzymania dzieci na terenie miasta Chełm, w tym 405 429,73 zł na pokrycie kosztów utrzymania dzieci pochodzących z terenu miasta Chełm, a umieszczonych na terenie innych powiatów na podstawie porozumień,

3) w 2024 roku – 1 630 746,96 zł na pokrycie kosztów utrzymania dzieci na terenie miasta Chełm, w tym 577 907,17 zł na pokrycie kosztów utrzymania dzieci pochodzących z terenu miasta Chełm, a umieszczonych na terenie innych powiatów na podstawie porozumień,

Wykres nr 4. Koszt utrzymania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2022-2024.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2022 - 2024

Z przedstawionych na wykresie danych wynika, iż koszty związane z utrzymaniem dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w badanym okresie utrzymują się na zbliżonym poziomie. Zmiana, która zaszła w 2024 roku spowodowana była przekształceniem w styczniu 2024 roku rodziny zastępczej niezawodowej w rodzinę zastępczą zawodową. Miasto Chełm również pokrywa koszty pobytu dzieci z terenu miasta Chełm, które zostały umieszczone w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów.

9.5. Ocena sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy dokonywanie oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz w rodzinnym domu dziecka.

Ocenę sytuacji dziecka przeprowadza się w miarę potrzeb, jednak nie rzadziej niż co 6 miesięcy, a w przypadku dzieci w wieku poniżej 3 lat nie rzadziej niż co 3 miesiące w celu:

- 1) ustalania aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka;
- 2) analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną;
- 3) modyfikowania planu pomocy dziecku;
- 4) monitorowania procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie;
- 5) oceny stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb;
- 6) oceny zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 7) informowania sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w placówce działającej na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043 z późn. zm.), przepisów o działalności leczniczej lub o pomocy społecznej.

Rodziny zastępcze lub prowadzącego rodzinny dom dziecka ocenia się pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonych im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy. Pierwszej oceny dokonuje się nie później niż przed upływem roku od chwili umieszczenia pierwszego dziecka, kolejne po upływie roku od dokonania pierwszej oceny, a następne nie rzadziej niż co 3 lata.

W 2024 roku zespół zbierał się w lutym, maju, czerwcu, wrześniu oraz w listopadzie, w skład którego wchodził:

- 1) przedstawiciele Sądu Rejonowego w Chełmie,
- 2) przedstawiciele Ośrodka Adopcyjnego Filia w Chełmie,
- 3) koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej,
- 4) asystenci rodziny,
- 5) pracownicy socjalni,
- 6) rodzice biologiczni dzieci,
- 7) rodziny zastępcze,
- 8) prowadzący rodzinny dom dziecka,

9) pedagog szkolny, który dokonał okresowej oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz w rodzinnym domu dziecka, a także rodziny zastępczej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka. Z posiedzeń zespołu sporządzonych zostało:

- 1) 185 protokołów z oceny dotyczących sytuacji dziecka,
- 2) 16 protokołów dotyczących funkcjonowania rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

Powyższe protokoły zostały przekazane do Sądu Rejonowego w Chełmie oraz do opiekunów zastępczych. Do Ośrodka Adopcyjnego Filia w Chełmie przekazanych zostało 4 informacje dotyczące dzieci z uregulowaną sytuacją prawną.

9.6. Pomoc dla osób usamodzielnianych

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej osobie, która przebywając w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu, osiągnęła pełnoletność, przysługuje pomoc, na :

- 1) kontynuowanie nauki, na wniosek osoby usamodzielnianej na czas jej nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez nią 25 roku życia,

- 2) usamodzielnienie,

- 3) zagospodarowanie,

a także udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia oraz zapewnia się pomoc prawną i psychologiczną.

Aby jednak uzyskać powyższą pomoc, każde dziecko przebywające w pieczy zastępczej, co najmniej na rok przed osiągnięciem pełnoletności musi wskazać osobę, która podejmuje się pełnienia funkcji jego opiekuna usamodzielnienia, wspólnie z którym opracowuje indywidualny program usamodzielnienia. Od posiadania przedmiotowego programu uzależnione jest przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki i na usamodzielnienie.

W 2024 roku w procesie usamodzielniania uczestniczyło łącznie 23 wychowanków pieczy zastępczej, w tym:

- 1) 15 wychowanków z rodzin zastępczych;
- 2) 8 wychowanków z placówek opiekuńczo - wychowawczych.

Tabela nr 4. Liczba wychowanków w trakcie procesu usamodzielnienia się w latach 2022 - 2024

Rok	Rodzinna piecza zastępcza	Instytucjonalna piecza zastępcza
2022	20	30
2023	47	7
2024	36	8

Tabela nr 5. Liczba usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej

Rok	Wychowankowie rodzin zastępczych	Wychowankowie placówek opiekuńczo - wychowawczych	Wychowankowie pieczy zastępczej łącznie
2022	12	6	18
2023	15	10	25
2024	15	8	23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2022-2024

Tabela nr 6. Liczba wychowanków przebywających w mieszkaniach treningowych

Rok	Liczba
2022	0
2023	3
2024	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2022-2024

Należy zaznaczyć, że proces usamodzielniania wychowanka pieczy zastępczej trwa od momentu osiągnięcia przez niego pełnoletności do chwili zakończenia jego procesu edukacji, nie dłużej jednak niż do 25 roku życia. Wobec powyższego dane zawarte w tabeli obejmują pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, którzy kontynuują naukę pozostając w pieczy zastępczej, jak i tych którzy pieczę zastępczą opuścili.

W 2024 roku usamodzielnianym wychowankom udzielono następującego wsparcia finansowego:

1) wychowankom rodzin zastępczych na ogólną kwotę 106 073,37 zł, w tym:

- a) na usamodzielnienie – 37 918,00 zł;
- b) na kontynuowanie nauki – 55 455,37 zł;
- c) na zagospodarowanie – 12 700,00 zł;

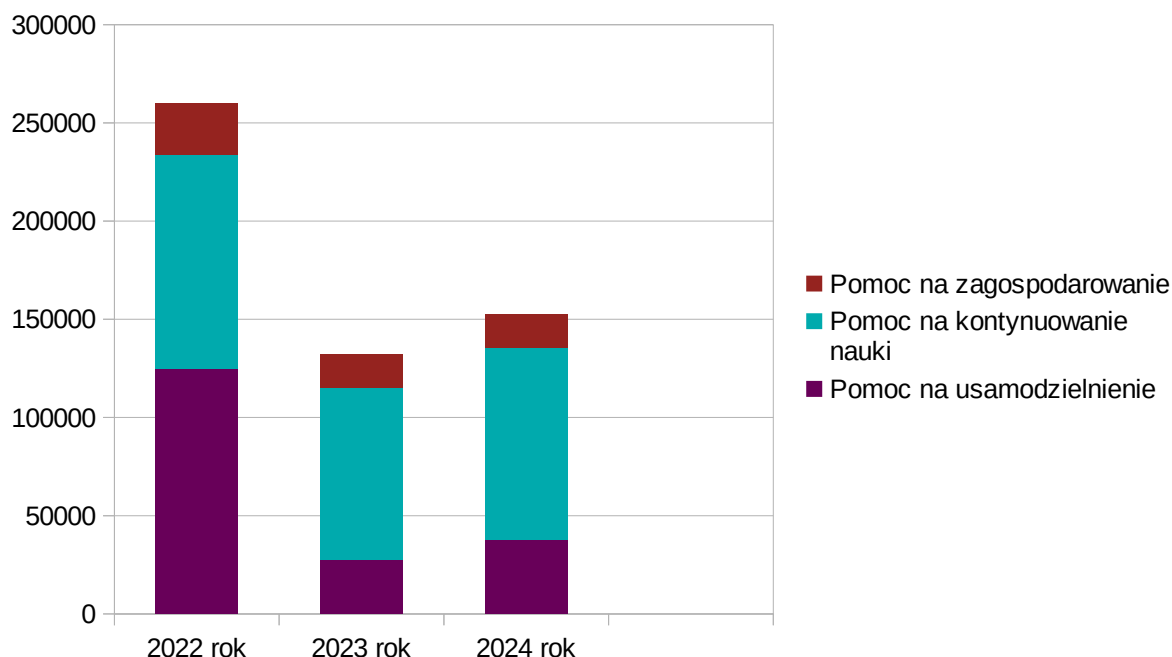
2) wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych na ogólną kwotę 46 498,11 zł, w tym:

a) na kontynuowanie nauki – 41 954,11 zł;

b) na zagospodarowanie – 4 544,00 zł.

Ogółem pomoc dla usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej w 2024 roku wyniosła 154 571,48 zł.

Wykres nr 5. Pomoc finansowa udzielona wychowankom w latach 2022-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2022-2024

Z powyższego wykresu wynika, iż ogólny koszt pomocy finansowej udzielanej usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej ma niewielką tendencję spadkową. Pomoc finansowa na zagospodarowanie oraz na kontynuowanie nauki w latach 2022 – 2024 utrzymywała się na podobnym poziomie.

Miasto Chełm w swoich zasobach posiada 5 miejsc w mieszkaniach treningowych prowadzonych przez MOPR w Chełmie, które są formą przygotowującą wychowanków do samodzielnego życia i stanowią fundament procesów deinstytucjonalizacji.

X. Kluczowe wnioski z diagnozy oraz Analiza SWOT w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

W ostatnich latach obserwuje się systematyczny wzrost liczby rodzin przejawiających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej oraz zarządzaniu gospodarstwem domowym. Sytuacja ta generuje konieczność objęcia

tych rodzin wsparciem asystenta rodziny, którego rola w systemie wspierania rodziny ma charakter kluczowy i interdyscyplinarny.

Ze względu na zróżnicowany charakter i skalę problemów występujących w rodzinach, liczba rodzin przypadająca na jednego asystenta powinna być każdorazowo określana indywidualnie, z uwzględnieniem m.in. liczby dzieci, stopnia zagrożenia dobra dziecka, poziomu zaawansowania trudności opiekuńczo - wychowawczych, a także konieczności prowadzenia intensywnej pracy środowiskowej. Częstotliwość kontaktów asystenta z rodziną powinna być adekwatna do potrzeb – niejednokrotnie wymagana jest systematyczna i długofalowa obecność w środowisku rodzinnym, pozwalająca na bieżące monitorowanie sytuacji dzieci oraz skuteczne planowanie działań naprawczych.

Na jakość rezultatów pracy asystenta największy wpływ ma zbyt duża liczba rodzin, z którymi prowadzi pracę, a także złożoność występujących w nich problemów oraz potrzeba długofalowej analizy sytuacji rodziny. Wskazane jest systematyczne podnoszenie kwalifikacji zawodowych asystentów rodziny poprzez udział w szkoleniach, warsztatach oraz superwizjach, co wpływa bezpośrednio na jakość świadczonego wsparcia oraz wzmacnia ich kompetencje w zakresie pracy z rodziną przeżywającą kryzys.

W związku z narastającymi trudnościami dotyczącymi braku dostępnych miejsc zarówno w rodzinnej, jak i instytucjonalnej pieczy zastępczej, zachodzi pilna potrzeba podjęcia działań zmierzających do rozszerzenia lokalnych zasobów, szczególnie w zakresie pozyskiwania rodzin zastępczych, aby zapewnić dzieciom jak najlepsze warunki najbardziej zbliżone do warunków domowych. Obecna infrastruktura systemu pieczy zastępczej nie odpowiada na rosnące potrzeby dzieci wymagających natychmiastowego zabezpieczenia w sytuacjach kryzysowych oraz długofalowego wsparcia opiekuńczo – wychowawczego.

Niezbędnym również jest podejmowanie dalszych działań w kierunku procesu usamodzielniania.

Pomimo intensywnych działań promujących ideę rodzicielstwa zastępczego oraz prowadzonej przez Zespół Pieczy Zastępczej kampanii informacyjnej i rekrutacyjnej, liczba nowo pozyskiwanych rodzin zastępczych pozostaje niewystarczająca. Liczba dzieci wymagających umieszczenia w rodzinnej pieczy zastępczej przewyższa aktualne możliwości systemu, co skutkuje trudnościami w zabezpieczaniu dzieci zgodnie z ich najlepszym interesem.

W związku z powyższym, niezbędne jest wdrożenie kompleksowego planu rozwoju lokalnego systemu pieczy zastępczej, obejmującego:

- intensyfikację działań informacyjno - promocyjnych;
- zwiększenie wsparcia finansowego i psychologicznego dla rodzin zastępczych;
- utworzenie nowych form pieczy i wsparcia dziennego dostosowanych do potrzeb społeczności lokalnej.

Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2026 – 2028 wyznacza najważniejsze cele i kierunki działań podejmowane przez Miasto Chełm. Nadrzędną ideą jest przekonanie, że to rodzina jest gwarantem właściwego rozwoju dziecka. Dlatego też priorytetem jest wspieranie rodzin w kryzysie poprzez profilaktyczne działania z uwagi na niewydolność wychowawczą, istniejące nałogi itp.

Tab. 8 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
* wykwalifikowana i doświadczona kadra instytucji wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, * współpraca pomiędzy instytucjami na rzecz dziecka i rodziny, * kształcenie kadry pomocy społecznej w zakresie umiejętności działania na rzecz dziecka i rodziny, * wspieranie rodzin przez asystenta rodziny poprzez holistyczną współpracę, * szerokopasmowa promocja systemu pieczy zastępczej.	* brak rodzin wspierających, * brak rodzin pomocowych, * zbyt mała liczba rodzin zastępczych zawodowych, * długi proces administracyjny do przysposobienia dziecka, * trudności w umieszczaniu rodzeństwa w pieczy zastępczej, * niekorzystne wskaźniki demograficzne, * wydłużające się postępowania sądowe, a w konsekwencji przebywania małoletnich w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo – wychowawczych, * niski poziom aktywności klientów pomocy społecznej w zakresie wykorzystania własnych zasobów i możliwości w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowych, * brak placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego i specjalistycznego, * brak rodziny zastępczej pełniącej funkcje pogotowia rodzinnego
SZANSE	ZAGROŻENIA
* możliwość pozyskiwania środków finansowych w ramach ogłaszanych konkursów, * promowanie rodzinnej pieczy zastępczej w środowiskach lokalnych, * rozpowszechnianie przez samorząd działań wspomagających rodziny wielodzietne m.in. karta dużej rodziny, * wsparcie rodzin dysfunkcyjnych poprzez działania z asystentem rodziny, * wykorzystanie potencjału i zasobów organizacji pozarządowych.	* występowanie zjawisk patologicznych m.in. przemoc w rodzinie, uzależnienia, * brak umiejętności szukania pomocy w sytuacjach kryzysowych, * występowanie zjawiska osłabienia autorytetu rodziny i więzi międzypokoleniowych, * występowanie zjawisk patologicznych, takich jak agresja, przemoc w rodzinie, uzależnienia od alkoholu i innych środków uzależniających.

XI. Część planistyczna programu

11.1. Cel główny Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2026 - 2028: Tworzenie warunków sprzyjających wspieraniu rodziny oraz rozwojowi pieczy zastępczej na terenie miasta Chełm.

11.2. Cele szczegółowe programu:

11.2.1. Wspieranie rodziny w wychowywaniu dziecka oraz w wypełnianiu jej funkcji opiekuńczo – wychowawczej.

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Zapewnienie wsparcia asystenta rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo - wychowawcze	MOPR	2026 - 2028	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta
2.	Monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy asystenta	MOPR	2026 - 2028	Liczba rodzin objętych monitoringiem
3	Ustanawianie rodzin wspierających	MOPR	2026 - 2028	Liczba rodzin wspierających
4.	Organizowanie specjalistycznego wsparcia dla rodzin w kryzysie lub kierowanie do uzyskania takiego wsparcia	MOPR	2026 - 2028	Liczba porad, Liczba osób które skorzystały z porad
5.	Umożliwienie podnoszenia kwalifikacji kadrze pracującej na rzecz wspierania rodziny i systemu pieczy w zakresie umiejętności działania na rzecz rodziny i osób	MOPR	2026 - 2028	Liczba szkoleń
6.	Dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny oraz dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej	MOPR	2026 - 2028	- Liczba protokołów z oceny sytuacji rodziny - Liczba protokołów z liczby dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej
7.	Objęcie dziecka opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego	MOPR	2026 - 2028	- Liczba dzieci objętych opieką w placówce

11.2.2. Zapewnienie rodzinom zagrożonym umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej pomocy w przezwyciężaniu problemów opiekuńczo – wychowawczych.

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Analiza sytuacji rodzin, których dzieci zagrożone są umieszczeniem w pieczy zastępczej	MOPR	2026 - 2028	Liczba rodzin zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej

2.	Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka w rodzinie zagrożonej kryzysem	MOPR	2026 - 2028	Liczba rodzin objętych monitoringiem
3.	Zapewnienie dostępności do konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (w tym pomoc psychologiczna, prawna i socjalna)	MOPR	2026 - 2028	Liczba udzielonych porad, Liczba osób, które skorzystały ze specjalistycznego poradnictwa
4.	Zapewnienie miejsc w palcówkach wsparcia dziennego	MOPR	2026 - 2028	Liczba miejsc w palcówkach wsparcia dziennego

11.2.3. Tworzenie warunków do powstania i prawidłowego funkcjonowania systemu rodzinnej pieczy zastępczej.

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze	MOPR	2026 - 2028	Liczba przeszkolonych kandydatów na rodziny zastępcze
2.	Organizowanie szkoleń dla nowo utworzonych rodzin zastępczych spokrewnionych oraz kandydatów na niezawodowe i zawodowe rodziny zastępcze oraz prowadzących rodzinne domy dziecka	MOPR	2026 - 2028	Liczba szkoleń
3.	Podnoszenie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat pieczy zastępczej poprzez prowadzenie akcji promocyjnych	MOPR	2026 - 2028	Liczba akcji promocyjnych
4.	Utworzenie placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego	UM CHEŁM	2026 - 2028	Liczba utworzonych placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego
5.	Utworzenie rodziny zastępczej zawodowej typu specjalistycznego	MOPR	2026 - 2028	Liczba utworzonych rodzin zastępczych zawodowych typu specjalistycznego

11.2.4. Zapewnienie wsparcia rodzinnym formom pieczy zastępczej w ich funkcjonowaniu

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Zapewnienie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka opieki koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej na zasadach określonych ustawą	MOPR	2026 - 2028	Liczba rodzin objętych wsparciem koordynatora
2.	Finansowanie pobytu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	MOPR	2026 - 2028	Liczba dzieci pozostających w pieczy zastępczej
3.	Organizowanie rodzinom zastępczym prowadzącym rodzinne domy dziecka wsparcia psychologicznego, poradnictwa rodzinnego, socjalnego oraz prawnego	MOPR	2026 - 2028	Liczba porad udzielonych rodzinom zastępczym oraz prowadzącym domy dziecka
4.	Organizowanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w ramach rodzin pomocowych	MOPR	2026 - 2028	Liczba rodzin pomocowych
5.	Organizowanie i prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka	MOPR	2026 - 2028	Liczba grup wsparcia
6.	Organizowanie pomocy wolontariuszy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka	MOPR	2026 - 2028	Liczba wolontariuszy pomagających rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka
7.	Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających	MOPR	2026 - 2028	Liczba dzieci z uregulowaną sytuacją prawną zgłoszonych do ośrodków adopcyjnych

11.2.5. Zapewnienie małoletnim opieki w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Finansowanie pobytu dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	MOPR	2026 - 2028	Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej
2.	Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających	MOPR	2026 - 2028	Liczba dzieci z uregulowaną sytuacją prawną zgłoszonych do ośrodków adopcyjnych

11.2.6. Zapewnienie wsparcia usamodzielnianym wychowankom opuszczającym rodzinne i instytucjonalne formy pieczy zastępczej

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej	MOPR	2026 - 2028	Liczba usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej
2.	Wsparcie finansowe usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej	MOPR	2026 - 2028	Liczba usamodzielnianych wychowanków, którym udzielono wsparcia finansowego
3.	Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej	MOPR	2026 - 2028	Liczba wychowanków, którzy otrzymali mieszkanie

11.2.7. Zapewnienie wsparcia wychowankom instytucjonalnej pieczy zastępczej

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Zapewnienie całodobowej opieki i bezpieczeństwa wychowankom.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	2026 - 2028	Liczba dzieci, Liczba zajęć, Liczba programów
2.	Zapewnienie wsparcia specjalistycznego dla wychowanków. Specjalistyczna opieka medyczna i terapeutyczna.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	2026 - 2028	Liczba dzieci, Liczba zajęć, Liczba programów
3.	Wsparcie procesu edukacji i rozwoju zainteresowań wychowanków. Wyrównywanie niedoborów poznawczych. Prowadzenie działalności kompensacyjnej, korekcyjnej i wyrównawczej dla uczniów z trudnościami w nauce.	DMD ChCPDiR, ChCPDiR NR 2	2026 - 2028	Liczba dzieci, Liczba zajęć, Liczba programów

4.	Przygotowywanie do odpowiedzialnego i aktywnego uczestnictwa w życiu dorosłym. Wspomaganie procesu usamodzielniania wychowanków	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	2026 - 2028	Liczba wychowanków, Liczba zajęć, Liczba Indywidualnych Programów Usamodzielnienia
5.	Kształtowanie postaw obywatelskich i społecznych wychowanków. Kształtowanie właściwych postaw i systemu moralnego wychowanków w oparciu o powszechnie przyjęte normy i wartości.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	2026 - 2028	Liczba dzieci, Liczba zajęć, Liczba programów
6.	Zapobieganie dyskryminacji i stygmatyzacji wychowanków i ich rodzin. Wzmacnianie więzi wewnątrz społeczności. Budowanie wewnętrznej spójności oraz sieci wsparcia, kompensującej dysfunkcjonalność środowisk pochodzenia.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	2026 - 2028	Liczba dzieci, Liczba zajęć, Liczba programów
7.	Promowanie zdrowego stylu życia i profilaktyka uzależnień. Wdrażanie umiejętności w zakresie dbałości o bezpieczeństwo, zdrowie i rozwój fizyczny.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	2026 - 2028	Liczba dzieci, Liczba zajęć, Liczba programów
8.	Współpraca z rodziną i środowiskiem lokalnym: wzmacnianie oddziaływania na grupy społeczne, do których należy wychowanek i z którymi kontakt jest możliwy. Wspieranie funkcji opiekuńczo - wychowawczej rodzin z problemami: zebrania i rozmowy indywidualne. Prowadzenie działań mających na celu włączenie opiekunów do aktywnego udziału w różnorodnych dziedzinach życia dzieci.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	2026 - 2028	Liczba dzieci, Liczba rodzin, Liczba spotkań
9.	Doskonalenie zawodowe pracowników: udział w konferencjach i szkoleniach, organizowanie spotkań w celu wymiany doświadczeń i materiałów dydaktycznych.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	2026 - 2028	Liczba pracowników podnoszących kwalifikacje, Liczba szkoleń
10.	Praca z rodziną pod kątem powrotu dzieci do rodziny naturalnej.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	2026 - 2028	Liczba dzieci, Liczba zajęć, Liczba programów

11.2.8. Zapewnienie wsparcia w zakresie pieczy zastępczej przez Departament Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Chełm

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas realizacji	Wskaźniki realizacji celu
1.	Koordinacja działań promujących rodzinna pieczę zastępczą przy współpracy innych powiatów	UM CHEŁM	2026 - 2028	Liczba podjętych działań, Liczba podpisanych porozumień
2.	Zaangażowanie w tematykę rodzicielstwa zastępczego poprzez promocję na terenie miasta Chełm oraz włączenie organizacji pozarządowych (NGO)	UM CHEŁM	2026 - 2028	Liczba podjętych działań
3.	Finansowanie zadań w ramach programów z zakresu polityki społecznej dla miejskich jednostek organizacyjnych	UM CHEŁM	2026 - 2028	Liczba podjętych działań

IX. Oczekiwane efekty

Zakłada się, że realizacja Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2026 – 2028 przyniesie następujące efekty;

- wzrost kompetencji wychowawczych rodziców i opiekunów zastępczych,
- spadek liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- wzrost liczby rodzinnych form pieczy zastępczej
- skrócenie pobytu dzieci, zwłaszcza młodszych, w instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- wzrost kompetencji osobistych i społecznych osób usamodzielniających się,
- wzrost kompetencji zawodowych asystentów rodziny oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej,
- wzrost liczby rodzin zastępczych zawodowych,
- utworzenie minimum 1 rodziny zawodowej rocznie.

Tabela nr 7. Zakładany wzrost liczby rodzin zastępczych zawodowych

Rok	Liczba rodzin zastępczych zawodowych
2026	2
2027	1
2028	1

Źródło: Opracowanie własne.

X. Monitoring

Realizacja Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2026 – 2028 będzie monitorowana na bieżąco analogicznie do wykonywanych zadań. Działania monitorujące realizację Programu będą koordynowane przez Departament Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Chełm przy ścisłej współpracy z jednostkami realizującymi ustawowe zadania i działania z zakresu pieczy zastępczej: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie, Dom Małych Dzieci w Chełmie, Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie w Chełmie oraz Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie Nr 2 w Chełmie. Podmioty zaangażowane w realizację programu będą odpowiedzialne za przekazanie danych uzyskanych z analizy wskaźników. Coroczne sprawozdanie dotyczące realizacji programu będzie przekazywane Prezydentowi Miasta Chełm, celem przedłożenia Radzie Miasta Chełm.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49), zwana dalej ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3 - letnich gminnych programów wspierania rodziny, natomiast zgodnie z art. 180 pkt 1 ww. ustawy do zadań własnych powiatu należy opracowywanie i realizacja 3 - letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Miasto Chełm jest miastem na prawach powiatu, w związku z czym został opracowany program łączący zadania realizowane przez gminę oraz powiat.

Założenia Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2026 – 2028, podobnie jak programu realizowanego w latach poprzednich są spójne z wytycznymi Strategii rozwiązywania problemów społecznych Miasta Chełm na lata 2022 - 2026, a w szczególności cele strategiczne zawarte w Rozdziale: Polityka prorodzinna tj.: Cel nr 1. Kontynuacja działań wspierających rodziny w sferze świadczeń finansowych, Cel nr 2. Rozwój interdyscyplinarnych form wsparcia rodziny i dziecka, Cel nr 3. Rozwój partnerstwa lokalnego w zakresie wsparcia rodziny i rozwiązywania najtrudniejszych problemów rodzin oraz Cel nr 4. Kampanie społeczne i informacyjne promujące rodzicielstwo zastępcze.

Niniejszy program jest również skoordynowany z założeniami Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2025 - 2026 w Obszarze I: Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci. Obszar ten obejmuje problematykę dotyczącą m.in. niewydolności rodzin w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, przede wszystkim zaoferowanie rodzinom biologicznym jak najszerzego wsparcia mającego na celu poprawę ich potencjału wychowawczego poprzez dostęp do usług realizowanych w środowisku lokalnym, pomoc w opiece i wychowaniu dziecka oraz pracę z rodziną. W ww. obszarze uwzględniono również potrzebę intensyfikacji działań gwarantujących zmianę struktury pieczy zastępczej poprzez ograniczenie jej form instytucjonalnych na rzecz form rodzinnych.

Wobec powyższego zasadne jest podjęcie przedmiotowej uchwały.

